

Diferències en el comportament electoral entre andorrans i residents estrangers a Andorra

Màster Universitari d'Anàlisi Política

Autor: Vicente Zapata Dos Santos
Director: Toni Rodon Casarramona
PRA: Ivan Serrano Balaguer
Treball final de màster de recerca
Data: 16 de Juny de 2019

Resum:

En el següent treball es presenten les diferències en relació al comportament electoral entre la població d'Andorra de nacionalitat estrangera, i per tant, sense dret a vot, i la població amb nacionalitat andorrana. A més, s'analitza com l'edat i la ideologia poden ser causes explicatives d'aquesta diferència. Prèviament, es presenta un conjunt de dades on podem observar l'estructura social del país i del mercat laboral, la diferència entre ambdós col·lectius, el procés de creixement demogràfic i les lleis de nacionalitat que han portat al país a la situació actual. Amb aquest estudi es pretén donar una visió completa de la societat andorrana en relació al seu comportament electoral, però sobretot aportar dades sobre un col·lectiu social i políticament rellevant com són els immigrants, i ajudar a omplir un buit en el coneixement científic que fins ara no s'ha treballat, com és l'estudi electoral de la població total estrangera d'un Estat. L'anàlisi comparativa s'ha dut a terme a partir de la setena onada de la WVS, des d'una perspectiva quantitativa i emprant tècniques estadístiques d'anàlisi com freqüències univariades, multivariades i regressions logístiques bivariades.

Paraules clau: Comportament electoral, Enquesta Mundial de Valors, , estrangers, democràcia i Andorra.

Resumen:

En el siguiente trabajo se presentan las diferencias en relación al comportamiento electoral entre la población de Andorra de nacionalidad extranjera, y por lo tanto, sin derecho a voto, y la población con nacionalidad andorrana. Además, se analiza como la edad y la ideología pueden ser causas explicativas de esta diferencia. Previamente, se presenta un conjunto de datos donde podremos observar la estructura social del país y del mercado laboral, la diferencia entre ambos colectivos, el proceso de crecimiento demográfico y las leyes de nacionalidad que han llevado al país a la situación actual. Con este estudio se pretende dar una visión completa de la sociedad andorrana en relación a su comportamiento electoral, pero sobretodo aportar datos sobre un colectivo social y políticamente relevante como son los inmigrantes, y ayudar a llenar un vacío en el conocimiento científico que hasta ahora no se ha trabajado, como es el estudio electoral de la población total extranjera de un Estado. El análisis comparativo se ha llevado a cabo a partir de la séptima oleada de la WVS, desde una perspectiva cuantitativa y utilizando técnicas estadísticas de análisis como frecuencias univariadas, multivariadas y regresiones logísticas bivariadas.

Palabras clave: Comportamiento electoral, Encuesta Mundial de Valores, extranjeros, democracia y Andorra.

Abstract:

In this thesis it is presented the differences regarding the electoral behaviour among the Andorran population of foreign nationality, those who are not allowed to vote, and the Andorran nationals. Furthermore, it is analysed how variables for age and ideology can be explanatory causes for these differences. To start, it is presented a group of data that shows the social structure of the country and the labour market, the difference between both categories, the changes in the demographics and the laws that explain the current situation. This study seeks to create a full picture of the Andorran society in relation to its electoral behaviour, but most importantly, provide data related to a social and politically relevant group of people; the migrants. By doing this, it is expected to fill a gap in the scientific knowledge. There is no previous research done on the topic of the electoral behaviour of foreigners in Andorra. The comparative analysis will be based on the seventh wave of the WVS from a quantitative perspective and using statistical analysis such as univariate frequencies, multivariate and bivariate logistic regressions.

Key words: Electoral behavior, World Values Survey, foreigners, democracy and Andorra.

Sumari

1. Introducció	7
2. Antecedents	8
3. Preguntes d'investigació i hipòtesis	13
4. Dades introductòries d'Andorra.....	14
5. Metodologia	21
6. Resultats.....	22
6.1. Anàlisi de la variable dependent i comprovació d'H1.....	22
6.2. Anàlisi de les variables independents	24
6.3. Anàlisi conjunta de les variables independents i la variable dependent	27
6.4. Anàlisi de regressió	29
6.5. Anàlisi de regressió amb variables de control.....	32
7. Discussió.....	35
8. Conclusions	36
9. Bibliografia	37

1. Introducció

Durant els anys 70 i 90 del segle passat, Andorra va patir un fort increment de la seva població a causa de la immigració, i la legislació en relació a l'obtenció de la nacionalitat sempre ha sigut de caràcter molt restrictiu. Aquests dos fets han sigut en gran part culpables que, avui dia, la població adulta amb nacionalitat andorrana, i per tant, amb dret a vot, només representi el 39% del total de la població major de 18 anys. Això podria comportar no només desigualtats en els drets dels ciutadans sinó un possible problema greu de legitimitat de les institucions.

Diversos estudis¹ s'han centrat en el debat sobre els drets polítics de la població migrada, però no a estudiar i comparar de manera conjunta el comportament electoral de la població amb dret a vot i dels estrangers residents i encara menys a nivell nacional. Com veurem a continuació, la literatura s'ha centrat a estudiar en profunditat el comportament electoral de la població amb dret a vot a cada país i inclús en col·lectius més grans com poden ser la població de diversos països de la Unió Europea, i d'altra banda mitjançant estudis de casos a col·lectius concrets d'estrangers, sobretot a Europa, i amb grups d'immigrants comunitaris o amb drets especials a vot.

En el present estudi es comparen dades recollides en el mateix moment i amb la mateixa metodologia a una població estatal. Això ha permès comparar el comportament electoral entre la població amb dret a vot i l'estrangera, i descobrir quines diferències o similituds existeixen entre elles. A més, s'aplica l'estudi de l'edat i la ideologia com a causes explicatives d'una possible diferència.

A més, l'estudi presenta dades sobre un gran bloc de la població que sovint no sol ser estudiat quan parlem de comportament electoral però que a la vegada viu entre nosaltres. Estudiar el seu comportament en aquest cas, però la seva actitud i opinió política en general, és necessari per comprovar si les democràcies actuals representen totes les preferències de la població. Si hi ha preferències importants que no estan integrades dintre del sistema polític, existeix un problema pràctic que pot desencadenar altres de major gravetat.

Durant els últims anys, a Andorra ha sorgit el debat polític en relació a la possible participació de la població estrangera en comicis comunals², a una possible rebaixa del temps necessari per poder fer-se andorrà o simplement a alguna mena de canvi de funcionament que doni solucions a la situació de desigualtat social i política actual³. Per tant, el present treball intenta

¹ AUBARELL, G., ZAPATA-BARRERO, R., & ARAGALL, X. (2009). New directions of national immigration policies: the development of the external dimension and its relationship with the Euro-Mediterranean Process. *Euromesco Papers*, 79.

DE LUCAS MARTÍN, F. J. (2004). Ciudadanía: la jaula de hierro para la integración de los inmigrantes. In *Inmigración y procesos de cambio: Europa y el Mediterráneo en el contexto global* (pp. 215-236). Icaria.

ROIG, F. J. A. (2000). Las definiciones del Estado de Derecho y los derechos fundamentales. *Sistema: Revista de ciencias sociales*, (158), 91-114.

² Comicis relatius a les circumscripcions territorials més petites.

³ El 61% de la població d'Andorra està d'acord en rebaixar el nombre d'anys de residència per poder fer-se andorrà, el 64% està d'acord en el fet que els residents puguin votar a les eleccions comunals i el 38% a les generals. Dades de l'Enquesta Política 2017 del Centre de Recerca Sociològica d'Andorra (CRES).

aportar informació en relació a l'opinió i la manera en què aquesta es forma, i les diferències existents entre ciutadans amb nacionalitat andorrana i estrangera.

Primerament, s'ha fet un seguit de taules comparant els dos col·lectius en relació a la seva estructura social i econòmica per així poder entendre la realitat estructural dels col·lectius a comparar. A continuació, s'explica i s'inclouen gràfics per observar com ha sigut el creixement demogràfic durant les últimes dècades i com ha evolucionat a la vegada el cens electoral, de manera que quedarà més clar com s'ha arribat a la situació actual. A més, s'han recollit totes les lleis i decrets relatius a la nacionalitat des de 1939 per comprendre com s'ha tractat aquest àmbit a Andorra políticament.

En l'apartat de resultats, analitzarem les diferències existents en relació al comportament electoral entre ambdós col·lectius. I a continuació, es passarà a explicar si l'edat i la ideologia poden causar aquesta diferència. Tot això a partir de les dades de la 7a onada de l'Enquesta Mundial de Valors d'Andorra (WVS).

2. Antecedents

Ni l'estudi del comportament electoral dels estrangers, ni de com aquests estan sent incorporats als processos polítics en general, gaudeix d'un volum extens d'articles o llibres, i encara menys d'estudis comparatius entre la població nacional i estrangera en relació a aquest tema (Malapira et al., 2010). Diversos autors han fet esforços en donar rellevància a la necessitat d'una integració política més profunda dels estrangers, de donar arguments i crear un debat científic, d'esbrinar els actors socials i les raons per què s'oposen, i en fer anàlisis comparatives, sobretot en l'àmbit legislatiu, de la manera en què aquest dret polític s'aplica en diferents països i regions concretes. Entre ells trobem el treball de Gustavo Ernesto Emmerich i Xiomara Peraza Torres (2011), on s'advoca per un replantejament dels drets de sufragi dels immigrants a partir del canvi en la concepció de l'Estat Nació i la ciutadania produït en les darreres èpoques a partir de la globalització. Fan un recull, a més, de la situació a Sud-Amèrica del dret a sufragi dels immigrants. També trobem treballs i investigacions centrades en l'àmbit espanyol i europeu com el d'Eliseo Aja i David Moya (2008), on s'analitza l'opinió política i pública en relació al sufragi dels immigrants, l'oposició del tribunal constitucional espanyol i d'altres països europeus, i com s'ha especificat aquest possible dret de sufragi en les constitucions europees. Però sobretot, la manera en la qual moltes de les constitucions aprovades després de la segona guerra mundial van reservar exclusivament el dret a vot a la població nacional recolzant-se en l'article 16 del Conveni Europeu de drets humans⁴, i com en molts països aprovar el dret de sufragi per als residents estrangers obligaria a passar per una reforma constitucional.

Un altre gran debat actualment és la definició i concreció dels conceptes de nacionalitat i ciutadania. En contra del que es pugui pensar, històricament aquests dos conceptes han anat

⁴ ARTICLE 16. Restriccions a l'activitat política dels estrangers

“Cap de les disposicions dels articles 10, 11 i 14 no pot ser interpretada en el sentit que prohibeixi a les Altes Parts contractants d'imposar restriccions a l'activitat política dels estrangers.”

variant i no sempre han estat nítidament separats i s'han repartit unes i altres funcions. L'Organització Internacional per a les Migracions senyala que el concepte de ciutadania té dos significats principals. En primer lloc, com a condició legal de pertinença a un Estat, és a dir, la nacionalitat d'aquell Estat. I en segon lloc, com a membre d'una comunitat que no necessàriament ha de definir-se com a Estat-Nació, ja que podem parlar de ciutadania europea, universal o postnacional. Per tant, trobem que el concepte de ciutadania presenta una idea incloent mentre que el de nacionalitat més aviat excloent. El debat rau en el fet que el dret a l'elegibilitat activa i passiva a les eleccions està reservat generalment a la població amb nacionalitat, i per tant, una manera d'obrir les institucions a la població estrangera podria ser la de redefinir el concepte de ciutadania i estendre-ho a un major nombre de persones d'un Estat. Així, cal destacar una tendència de pensament que presenta un nou concepte, la ciutadania cívico-social. Aquesta percepció de la ciutadania pretén ser una expressió de la persona humana, allunyant-se així de la idea d'Estat Nació i del *ius sanguinis*, i basant-se en l'efectiva participació en la vida d'una comunitat territorial i en la lliure elecció de residir i viure a un determinat país. (Mauro, 2007)

A Espanya, i més concretament a Catalunya, a partir del moviment independentista i secessionista dels últims anys, el debat en relació al paper que han de tenir els immigrants en un nou Estat està a l'ordre del dia. De fet, la majoria de partits estan d'acord en afirmar que "és català qui viu i treballa a Catalunya". Tant CiU en el seu moment, com Esquerra Republicana i Iniciativa per Catalunya tenien institucions com la Fundació Nous Catalans o branques dels mateixos partits dedicades a les relacions i inclusió dels immigrants a la societat catalana d'alguna manera, inclús membres d'ICV estaven d'acord en permetre a la població immigrant participar en el referèndum per la independència i ser considerats catalans en un possible nou Estat (Franco-Guillén, 2015). Aquí resideix el veritable debat i la idea que pel present treball interessa, i és que el dret polític del vot dels immigrants segueix sent un tema d'actualitat, que sorgeix en major o menor mesura en cada procés electoral, per més o menys important que sigui.

Ara bé, si analitzem els últims estudis en relació al tema que volem tractar, trobem que una de les grans conclusions a les quals s'ha arribat, i en la que sembla haver-hi un gran consens després de diversos estudis, és que el percentatge de participació de la població nacional sol ser superior a la dels immigrants. I entre aquests, els comunitaris presenten un percentatge de participació superior als no comunitaris. On no hi ha tant consens és a l'hora d'explicar les causes que provoquen aquest fenomen. Es defensen idees com el diferent accés a recursos econòmics i socials, el nivell de vinculació i interès per la política relacionat amb la proximitat del país de procedència (Togeby, 2003), el grau de compromís cívico⁵ (Groenendijk et al, 2010) o les característiques endògenes del mateix sistema polític i electoral com poden ser l'existència de llistes obertes o no, és a dir, mecanismes que dotin de certa flexibilitat i obertura al sistema electoral i a l'organització interna dels partits. (Østergaard-Nielsen, 2010) (Malapeira, 2010).

Si estudiem una de les nostres variables, la ideologia, la investigació electoral proposa dos grans models que es poden aplicar per especular a quins partits voten o no els immigrants.

⁵ Els autors calculen el grau de compromís cívico dels diferents grups ètnics a partir de les organitzacions ètniques. La seva hipòtesi és que com més organitzacions ètniques es formen dins d'un grup ètnic, major serà el seu grau de compromís cívico, i per tant més individus d'aquest grup mostraran interès per la política local i hi haurà major confiança en les institucions i índex de participació electoral.

El primer és l'anomenat model sociològic. Es basa en divisions, les quals poden variar entre països però que tenen un component històric. Aquestes estructuren el sistema de partits i l'alineació dels grups de votants. Durant el segle XIX i XX, aquestes divisions venien donades a Europa per la classe social o la religió. Però amb el declivi d'aquestes divisions com a principals senyals identitàries, alguns autors, entre ells Inglehart, defensen la creació de noves divisions, com el materialisme davant el postmaterialisme, que en l'actualitat estructuren els sistemes de partits i determinen l'elecció partidista (Tillie, 2000). Segons aquest model, els immigrants poden desenvolupar tres tipus d'identificació sociològica: segons el seu origen ètnic, la seva classe social i la seva raça. En el primer cas, un immigrant que s'identifiqui amb un grup ètnic votarà a un partit que tingui relació o defensi el seu col·lectiu o per un candidat de la mateixa ètnia. Si s'identifica, en canvi, o el factor més decisiu a l'hora de votar és la classe social -en el cas dels immigrants sol tractar-se d'una identificació amb la classe treballadora- votaran a partits d'esquerra com els laboristes o socialistes. I si és la raça el que els fa votar, poden arribar a votar conjuntament amb altres individus de diferents races a partits antiracistes, però sobretot escolliran candidats de raça diferent a la del país on voten (Rath, 1988).

El segon model és el més conegut i aplicat a diferents àmbits, és el model econòmic del comportament electoral. Aquest model va ser desenvolupat per Downs (1957) i assenyala que cada ciutadà votarà per aquell partit que creu que li proporcionarà un benefici major. I com que escollir un partit i decidir quin pot aportar un major benefici és una feina molt costosa, entren en joc les ideologies. Aquest model no discrimina per raça, classe social o ètnia, ja que és aplicable a tots els votants inclús els immigrants.

Cal dir que la majoria d'estudis utilitzen ambdós models a l'hora de plantejar les seves investigacions.

Des de la creació de l'Estat Liberal, els drets civils dels estrangers van ser acceptats i s'han consolidat plenament en tots els països occidentals. De manera similar, però més tardana, ha succeït amb els drets socials, però això no ha passat amb els drets polítics. Sí que és cert que s'han anat reconeixent el dret de reunió, d'associació, de manifestació o de sindicalització, sobretot a partir dels anys setanta del segle passat, però el dret a sufragi, el que dóna poder de decisió de veritat, segueix sense aplicar-se de manera igualitària (Aja i Moya, 2008) .

Tampoc és cert que a cap país es pugui votar sense tenir la nacionalitat, existeixen molts exemples on països i regions concedeixen el sufragi als estrangers a nivell local i municipal, d'una manera o altra. De fet, l'any 2011, 40 països ja havien atorgat aquest dret de sufragi en eleccions internes (Emmerich i Torres, 2011). Per entendre la situació temporal del dret a vot dels estrangers al món, mencionar que va ser Suècia el primer Estat mitjançant una llei el 1976 que va reconèixer el dret d'aquests ciutadans a les eleccions locals, regionals i als referèndums⁶.

Al món existeixen més de 240 milions⁷ de persones que resideixen en un país on no han nascut, i a causa de la globalització aquesta xifra sembla que seguirà augmentant. Per tant, les demandes en relació al dret de sufragi per als estrangers, o si més no, l'estudi del seu

⁶ Cal dir que amb anterioritat es van atorgar drets de sufragi a diferents Estats a nacionals d'altres països amb els quals històricament hi va haver unitat o que tenien caràcters comuns com entre els països del Consell Nòrdic (Suècia, Noruega, Dinamarca, Islàndia i Finlàndia) o els integrants de la Commonwealth.

⁷ <https://datos.bancomundial.org/indicador/SM.POP.TOTL?end=2015&start=1960&view=chart>

comportament i opinió política, ha de ser en un futur una prioritat en les ciències polítiques, ja que un augment important de la població estrangera d'un país, sumat a la privació del dret a vot, pot provocar que part de la població no estigui representada a les institucions polítiques, amb les conseqüències que això pot comportar.

Ara bé, els països membres de la Unió Europea tenen reconegut el dret a sufragi en comicis municipals a tota aquella població comunitària que compleixi uns requisits mínims de residència al país. I és sobre aquest col·lectiu que s'ha posat més esforços a l'hora d'investigar i intentar entendre el seu comportament electoral. Alhora, diversos països, sobretot del nord d'Europa, permeten el sufragi a població estrangera resident no comunitària també complint uns requisits de residència. A Espanya, per exemple, es permet el sufragi en eleccions municipals a immigrants extracomunitaris quan es compleix un requisit de reciprocitat. És a dir, que Espanya reconeix el dret de sufragi als immigrants que resideixen al territori nacional si els Estats d'aquestes persones reconeixen aquest mateix dret als espanyols que resideixin al seu territori. D'aquesta manera, a Espanya tenen dret a sufragi la població resident de nacionalitat noruega, equatoriana, neozelandesa, colombiana, coreana, xilena, peruana, paraguaiana, islandesa, boliviana, capverdiana i la població de Trinitat i Tobago.

Aquest altre col·lectiu de població no comunitari, reduït en molts països però prou important en altres, ha sigut també objecte, juntament amb els immigrants comunitaris, d'estudis en relació al seu comportament electoral. Això sí, hem d'avançar que la majoria de literatura en relació a aquesta temàtica s'ha dut a terme amb la població amb dret a sufragi, obviant o no preocupant-se de la que no té dret a votar.

A nivell Europeu, trobem força informació encara que no comparada, en relació a la ideologia i al comportament electoral dels immigrants a nivell local i en algun cas a nivell nacional a partir d'enquestes preelectorals. A Holanda, per exemple, s'ha confirmat durant 5 comicis locals des de 1986 una tendència constant dels votants immigrants⁸ a escollir majoritàriament partits d'esquerres. En aquest cas, tant en les ciutats estudiades, com en tots els comicis estudiats, el partit preferit va ser el Partit Laborista (PvdA), i en menor mesura el Partit Verd (GroenLinks), sobretot entre els marroquins, i el Partit Socialista (SP). A més, a partir d'un estudi de l'Institut d'Estudis de Mercat Foquz del 2006, on es va demanar la intenció de vot als immigrants en relació a les eleccions nacionals, tornem a trobar una preferència clara cap a partits d'esquerres, on el PvdA surt com a favorit de nou (Groenendijk et al, 2010).

A Bèlgica, l'any 2006, la Universitat Lliure de Brussel·les va dur a terme un sondeig preelectoral en 3 municipalitats⁹ de la regió de Brussel·les-Capital. Mostren a partir de les seves dades, que de manera contrària a com passa amb la participació, no sembla haver-hi una relació estadísticament significativa entre el tipus de ciutadania (comunitari, extracomunitari i belga) i la preferència per un partit determinat. Però el que sí que s'ha pogut veure, és que hi ha una diferència considerable entre el comportament de vot entre els votants nacionals i els d'origen immigrant. Els segons tendeixen a votar a partits d'esquerres i amb major proporció al Partit Socialdemòcrata (Jacobs, 2010).

⁸ S'analitzen en aquest estudi els votants immigrants d'origen turc, marroquí, de Surinam i Antilles Holandeses, en els comicis de 1986, 1990, 1994, 1998, 2002 i 2006 a les ciutats d'Amsterdam, Rotterdam i Arnhem.

⁹ Les municipalitats van ser: Schaerbeek, Forest i Molenbeek

Finalment, centrem-nos una mica més en el cas d'Espanya, que com podreu observar a continuació en l'apartat de dades, és el país més proper tant culturalment com en relacions de tota mena amb Andorra. A Espanya encara trobem menys informació i estudis en relació a com i de quina manera duen o podrien dur a terme la seva intenció de vot els estrangers.

Un dels primers i més importants en fer-ho ha sigut un estudi que analitza la participació política dels immigrants a les ciutats de Barcelona i Madrid¹⁰. En aquest treball s'analitza una mostra de 1200 enquestes repartides entre Madrid i Barcelona estratificada per origen dels individus (bolivians, colombians, peruans, equatorians, marroquins i autòctons) en el context dels projectes LOCALMULTIDEM i CAPSOCINMIG¹¹. A l'enquesta es demanava a qui votarien en unes hipotètiques eleccions locals on se'ls permetés votar. En ambdues ciutats, els resultats indiquen que la majoria de grups d'immigrants són més proclius a votar al PSC o a PSOE.

Un altre estudi rellevant en aquest camp és el de Rafael Durán Muñoz (2007), que estudia la força i l'efecte potencial del vot dels immigrants a les eleccions municipals espanyoles del 2007. Demostra amb dades del CERE¹² com els immigrants constitueixen un grup suficientment quantios com per a poder escollir els seus propis representants locals a Espanya i que en cas de ser reconegut el seu dret a vot podrien transformar tant el sistema de partits com les institucions de representació en clau multiculturalista a nivell local. De fet, afirma que en més d'un terç dels municipis estudiats¹³, els residents estrangers en edat de votar podrien haver alterat el resultat final dels comicis de 2007 a favor del partit que va passar a ser el principal partit de l'oposició. Però de fet, el que és interessant d'aquest article i que dóna tanta importància al present treball, és que l'autor només va poder quantificar la força i el potencial efecte del vot dels estrangers de manera superficial, és a dir, calculant el percentatge i el poder electoral segons el nombre d'estrangers en relació al total de la població. L'autor menciona que no pot assegurar si els immigrants tendrien a comportar-se segons un únic patró com a col·lectiu o si s'adaptarien als patrons de la població autòctona, perquè no té suficient informació al seu abast en el cas espanyol. A més, inclou variables tan difícils de predir com el context integrador de cada municipi o l'homogeneïtat i la mida dels grups d'estrangers.

Per tant, queda clara la necessitat de dur a terme un treball on es pugui veure de manera clara el comportament electoral de tota la població estrangera, en aquest cas d'un Estat sencer, i la seva comparació amb la població amb dret a vot. La majoria dels pocs treballs que tracten el tema a Europa se centren en la població comunitària, i en menor mesura, en les nacionalitats no comunitàries però amb dret a vot. Els estudis realitzats a la població estrangera sense dret a vot són anecdòtics i centrats en poques nacionalitats, i un estudi, ja no comparatiu, però que agafi com a univers tota la població estrangera d'un Estat o una regió és inexistent. Per tant, tornem a remarcar la rellevància tan pràctica però sobretot teòrica que aquest treball pot aportar al coneixement científic.

¹⁰ MORALES, LAURA MORALES TEJEDA, ET AL. "La participación política de los inmigrantes en Barcelona y Madrid: comportamiento electoral y acción política." *Sufragio y participación política de los extranjeros extracomunitarios en Europa* (2010): 531-557.

¹¹ Democràcia multicultural i capital social d'immigrants a Europa

¹² Censo Electoral de Extranjeros Residentes en España (CERE)

¹³ L'estudi quantitatiu se centra en les Comunitats Autònomes d'Andalusia, Illes Balears i Canàries, Catalunya, Madrid, Múrcia i València.

3. Preguntes d'investigació i hipòtesis

En el present treball es planteja la següent pregunta d'investigació: Tenen el mateix comportament electoral els ciutadans andorrans i els estrangers? I com a segona pregunta, una vegada es demostrï que el comportament d'ambdós grups és significativament diferent: Per què?

Per a esbrinar quines possibles causes marquen aquesta diferència a l'hora de decidir a quin partit polític vota cada col·lectiu, s'analitza el possible poder explicatiu de l'edat i la ideologia. És a dir, analitzem si l'edat és una variable explicativa a l'hora d'entendre el comportament electoral de la població d'Andorra, tant com a grup, com de manera separada entre andorrans i estrangers. I si ho és, si té la mateixa influència en ambdós col·lectius. I de la mateixa manera analitzarem la possible influència de la variable ideologia.

La primera hipòtesi, i que a més justifica la rellevància i el sentit de la resta de la investigació és la següent:

H1: Existeixen diferències significatives entre el comportament electoral dels ciutadans andorrans i estrangers.

De la literatura s'han extret prou raons per pensar que el fet de ser andorrà o no pot ser una causa per votar de manera diferent. A més, l'acceptació d'aquesta hipòtesi donarà peu a poder plantejar quines variables poden ser o no explicatives d'aquesta diferència entre andorrans i estrangers.

Com a hipòtesis secundàries i amb l'afany de donar resposta a aquestes diferències es presenten les següents:

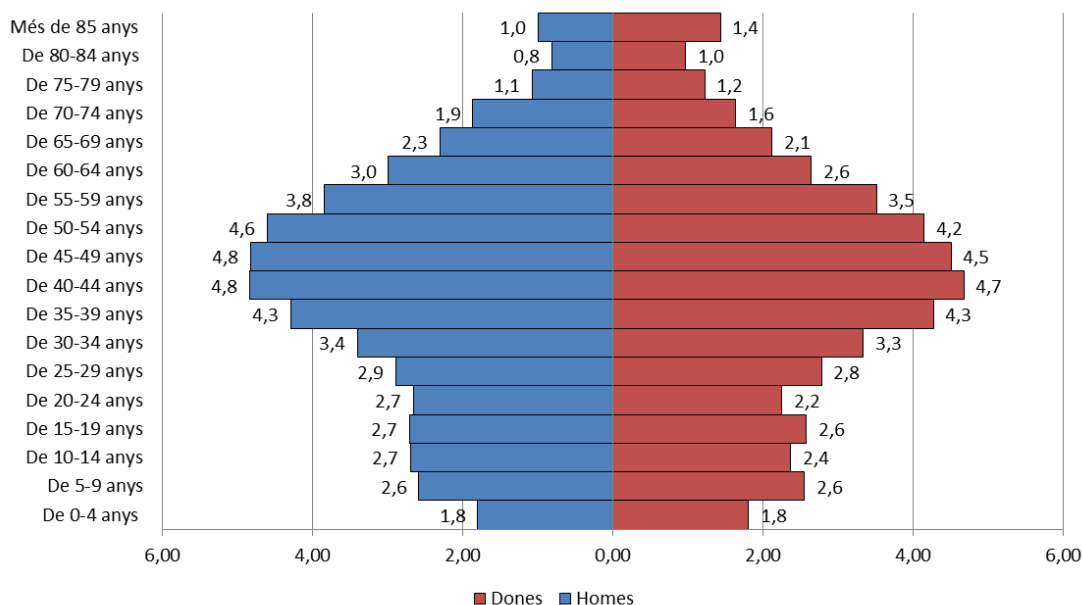
H2: L'edat afecta el comportament electoral de la població d'Andorra. Però no té el mateix efecte entre andorrans i estrangers, fet que explicaria les diferències en la intenció de vot.

H3: La ideologia afecta el comportament electoral de la població d'Andorra. Però no té el mateix efecte entre andorrans i estrangers, fet que també explicaria les diferències en la intenció de vot.

4. Dades introductòries d'Andorra

Les dades sense un context no aporten més informació que les mateixes dades. Per tant, a continuació es presenta un seguit de taules i gràfics on es comparen els dos col·lectius estudiats en relació a la seva estructura social i laboral per tal de donar a conèixer i entendre la idiosincràsia d'Andorra entorn de la seva població.

Gràfic 1: Piràmide de població d'Andorra any 2017

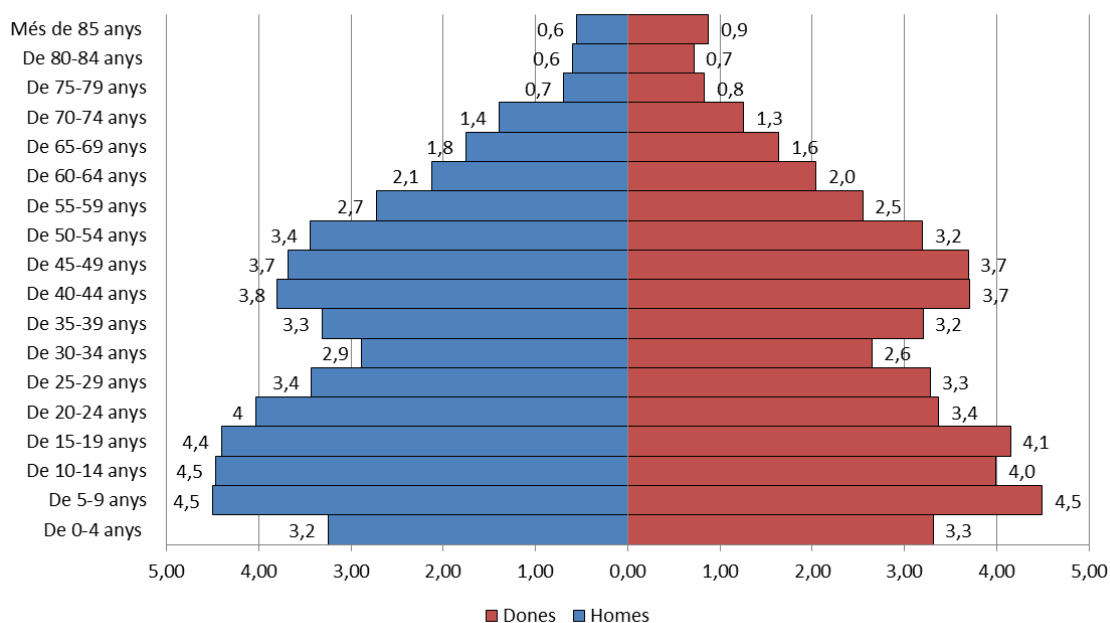

Font: Gràfic d'elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Estadística del Govern d'Andorra

La piràmide de població d'Andorra presenta una forma regressiva o de "bulb", és a dir, amb la base més estreta que els esglaons centrals i un percentatge important de persones majors de 65 anys. És una piràmide característica de països desenvolupats, amb taxes de natalitat i mortalitat baixes i un creixement natural també molt baix.

Com podem observar, a la piràmide de població es concentra una major part de la població entre els 30 i 60 anys, és a dir, que predomina la població adulta. Aquesta diferència pot explicar-se en molts casos per un període de sobrenatalitat, però en el cas d'Andorra és a causa del gran volum d'immigració arribat als anys 70 i 90. A més, una de les característiques que demostren que aquesta concentració ve donada per la immigració és que el percentatge d'homes és superior al de les dones en el sortint del gràfic.

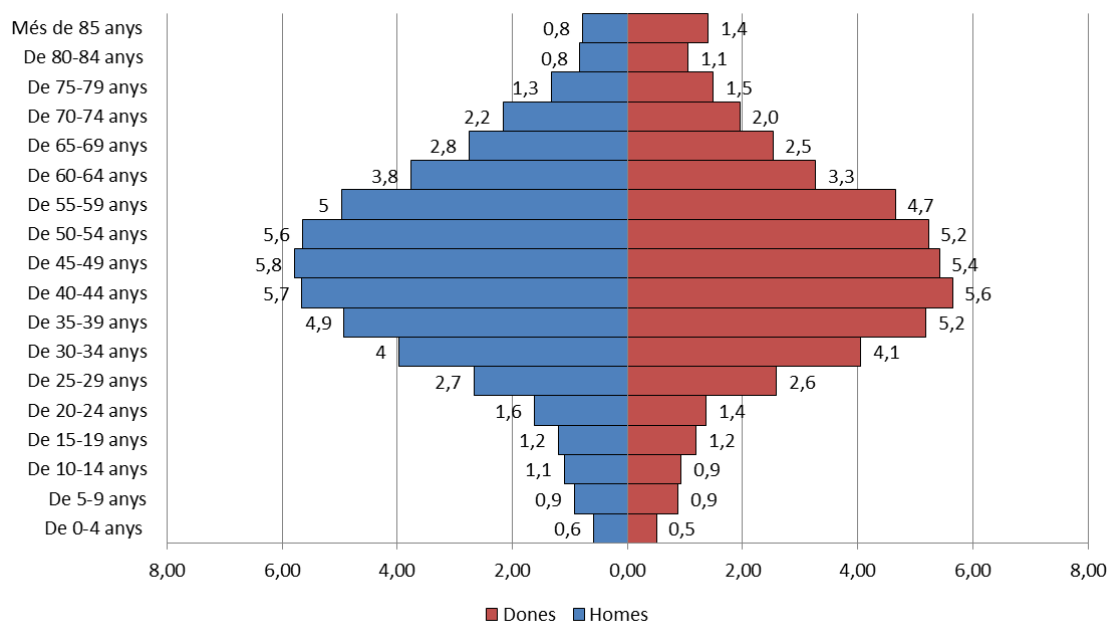
Gràfic 2: Piràmide de població andorrana any 2017

Font: Gràfic d’elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d’Estadística del Govern d’Andorra

Ara bé, veure les dades més en detall sempre ens proporciona més informació, i això és el que succeeix quan comparem la piràmide, i per tant, l’estructura poblacional dels andorrans amb el de la població no andorrana. La piràmide de població andorrana té una forma peculiar. La part superior respon a un model regressiu o de bulb, com l’anterior, però la base no és més estreta sinó que és pròpia de piràmides expansives. Això s’explica en part pels naixements de pares immigrants que s’han quedat a residir al país i amb l’aprovació l’any 1995 d’una nova llei de nacionalitat on s’aconseguia la nacionalitat per dret de naixement. A més, com a curiositat pot observar-se l’increment de naixements durant els anys previs a la crisi econòmica de 2008 i el descens a partir d’aquests anys. Hem de tenir en compte l’emigració d’una gran part de la població que es dedicava al sector dels serveis i la construcció generalment i dels seus fills a partir de 2008 amb la destrucció d’un elevat nombre de llocs de feina. Per tant, podem veure com una gran part de la població andorrana es troba entre els 35 i 55 anys, com ja observàvem en la piràmide general. Però la gran diferència és, i ho podem comprovar amb la següent piràmide, que la població jove d’Andorra és bàsicament andorrana.

Gràfic 3: Piràmide de població resident estrangera any 2017

Font: Gràfic d'elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Estadística del Govern d'Andorra

Si observem la piràmide de població no andorrana, és on es pot veure més clarament la situació de maduresa de la població immigrada durant els anys 70 i 90 del segle passat, i com la població jove bàsicament és inexistent. Trobem que el 53% de la població té entre 35 i 59 anys, mentre que només el 10% té menys de 25 anys.

Si ens centrem només en la població de 18 o més anys i comparem els individus amb nacionalitat andorrana i sense, podem veure quines diferències existeixen estructuralment entre aquests dos col·lectius abans d'entrar a analitzar-los en profunditat.

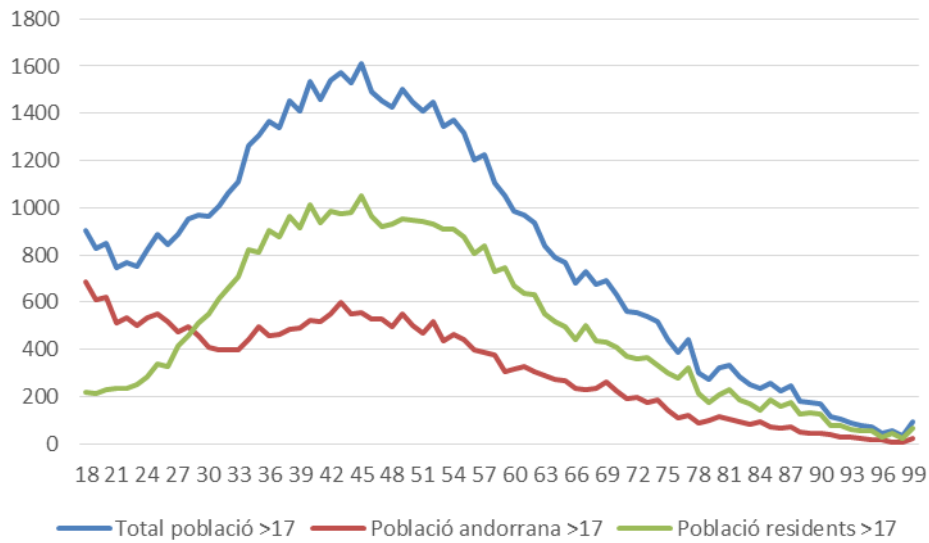
Taula 1: Percentatges de la població d'Andorra

	Andorrans	Residents	Total
Població total	36.526	43.683	80.209
% total	45,54%	54,46%	100%
% homes	23,27%	27,88%	51,16%
%dones	22,27%	26,58%	48,84%
Població >17 anys	25.968	40.661	66.629
% >17 anys	38,97%	61,03%	100%

Font: Gràfic d'elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Estadística del Govern d'Andorra

Dels 80.209 ciutadans que viuen actualment a Andorra, el 46% té nacionalitat andorrana mentre que el 54% no. Aquest percentatge s'ha igualat amb els anys a causa dels nats al país, ja que obtenen la nacionalitat andorrana per dret de naixement. Però si ens fixem només en el col·lectiu major de 17 anys, és on trobem les conseqüències de les onades d'immigració. Dels 66.626 individus només el 39% té dret a vot. Al gràfic següent es pot observar el total de població major de 17 anys i segmentat per andorrans i residents per edat.

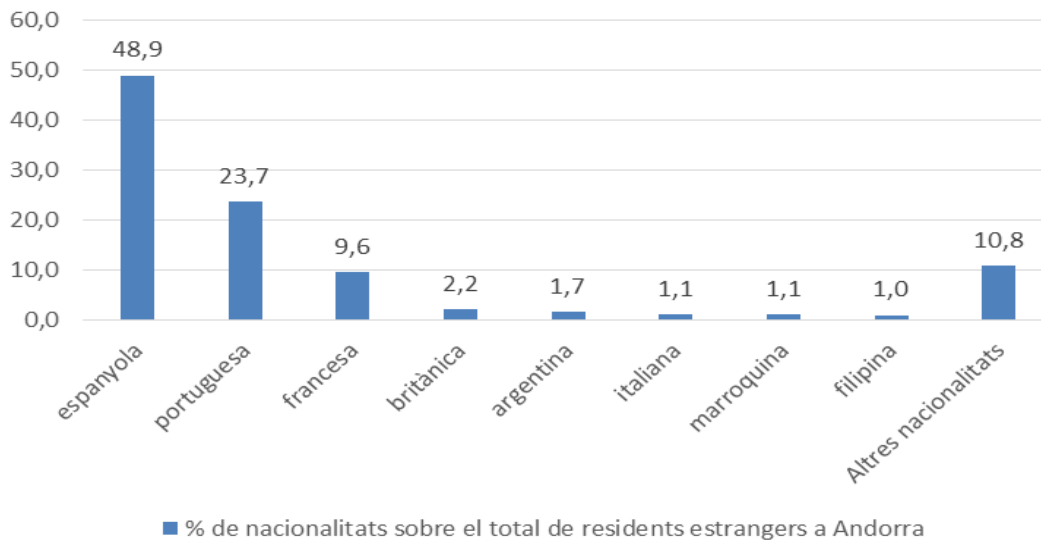
Gràfic 4: Població major de 17 anys per edat

Font: Gràfic d'elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Estadística del Govern d'Andorra

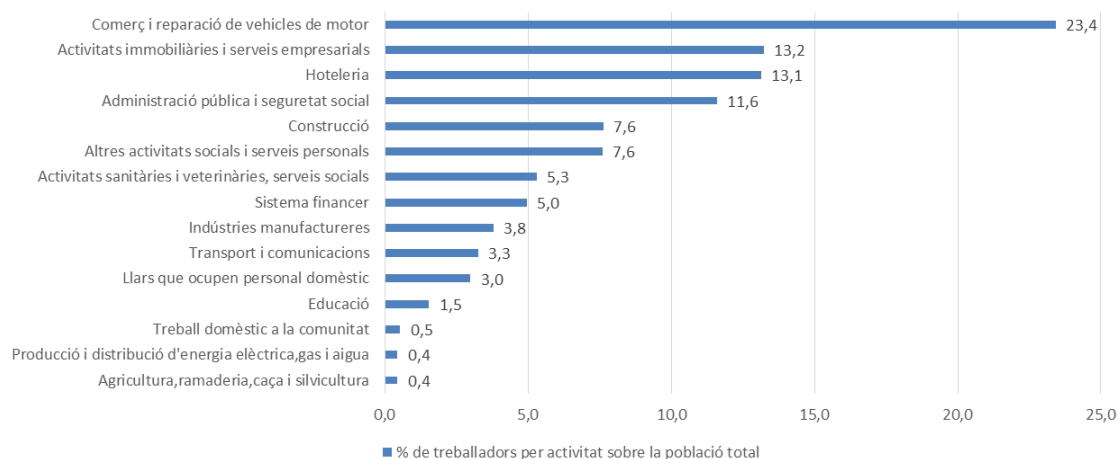
Com s'ha comentat, en les edats més joves els andorrans mantenen una superioritat numèrica a causa dels naixements, però a partir dels 30 anys, els estrangers superen significativament a la població andorrana en totes les franges d'edat. Produint-se d'aquesta manera la desigualtat en drets polítics abans mencionada.

Gràfic 5: Percentatge de nacionalitats dels residents estrangers a Andorra

Font: Gràfic d'elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Estadística del Govern d'Andorra

L'estructura dels residents per nacionalitat la podem observar al gràfic 5. Quasi la meitat d'ells, el 49%, tenen nacionalitat espanyola, el 24% portuguesa i el 10% francesa. Efecte que respon a la necessitat de mà d'obra mitjana o poc qualificada. Com observareu el gran volum d'immigració prové dels 3 països més propers a Andorra. En menor proporció, trobem britànics (2%), argentins (2%), italians (1%), marroquins (1%) i filipins (1%). L'11% dels residents van arribar al país amb altres nacionalitats, i individualment no arriben a l'1% del total.

Gràfic 6: Percentatge de treballadors per activitat

Font: Gràfic d'elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Estadística del Govern d'Andorra

Si analitzem l'estructura econòmica del país, el 24% de la població treballadora es dedica al comerç i a la reparació de vehicles, el 13% a activitats immobiliàries i serveis empresarials, i un altre 13% a l'hoteleria. Com pot observar-se, aquest primer 50% de la població treballa en el tercer sector, i gran part dedicat al turisme.

En menor proporció trobem una administració pública que absorbeix el 12% dels treballadors, la construcció un 8%, un altre 8% es dedica a altres activitats socials i serveis personals, un 5% a activitats sanitàries i un altre 5% treballa en el sector financer. Amb percentatges inferiors al 5% trobem les indústries o l'educació entre altres.

Una vegada entesa la situació demogràfica i econòmica del nostre cas d'estudi, Andorra, analitzem alguns factors i dades temporals que ens ajudaran a entendre com s'ha arribat a aquesta situació.

Taula 2: Comparació entre la població andorrana amb dret a vot i població total major de 17 anys

Anys d'Eleccions Generals	Població andorrana amb dret a vot	Població total > 17 anys	% d'andorrans > 17 anys sobre total de població > 17
1981	3648	29.051	12,56
1985	5173	33753	15,33
1989	7173	39303	18,25
1992	8593	49238	17,45
1993	9675	52563	18,41
1997	10837	53165	20,38
2001	13342	54391	24,53
2005	16032	64530	24,84
2009	20298	69567	29,18
2011	21852	63765	34,27
2015	24512	64012	38,29

Font: Taula d'elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Estadística del Govern d'Andorra

Com podem observar a la taula 2, la població andorrana que en 2017 representa el 39% del total de ciutadans majors de 17 anys, és una dada bastant positiva si anem enrere en el temps. L'any 1981, la població amb dret a vot només era el 12,6% del total. Però com s'explicarà a continuació, progressivament amb una legislació cada vegada més oberta i malgrat l'arribada continua d'immigrants, els andorrans amb dret a vot han aconseguit augmentar el seu nombre d'efectius respecte del total. Sobretot gràcies a l'arribada a la majoria d'edat dels nats al país, ja que com veurem a continuació, aconseguir la nacionalitat per naturalització a vegades era simplement impossible.

Andorra s'ha d'entendre com un petit país tant en població com extensió que es troba enmig de dos grans nacions, Espanya i França, i que ha rebut en el darrer segle una quantitat molt elevada de població forana, sobretot responen a una immigració econòmica¹⁴. A això hem de sumar-li una legislació molt restrictiva per accedir a la nacionalitat que ha anat evolucionant obertament durant les èpoques d'expansió demogràfica, a causa de les pressions socials de diferents àmbits per adaptar-se a les noves situacions.

Taula 3: Lleis i decrets sobre l'obtenció de la nacionalitat a Andorra

<i>Llei</i>	<i>Obtenció de la nacionalitat</i>
17 de juny 1939	Per via paterna de pare andorrà. La tercera generació nascuda al país amb residència ininterrompuda de pare i avi. Matrimoni amb una pubilla ¹⁵ o amb un andorrà.
16 de gener de 1942	Dret de ciutadania (consideració com andorrans però sense nacionalitat) als nascuts al país de pares amb residència permanent.
24 de març de 1958	Matrimoni amb andorranes no pubilles i als fills nascuts d'aquests matrimonis ¹⁶ .
7 d'abril de 1970	La segona generació nascuda al país amb residència permanent del pare i que haguessin adquirit "la mentalitat andorrana".
24 de desembre de 1974	Se suspèn l'adquisició de nacionalitat als nascuts a Andorra de pares estrangers. Es diferencien els andorrans dels andorrans de fet o "nats" a Andorra
11 de març de 1977	Es reconeix la filiació materna per a l'atribució de la nacionalitat. Els nascuts després de l'1 de gener 1975 fills de pares estrangers havien de seguir l'estatut dels seus pares ¹⁷ . Els andorrans de 1a generació obtenien els drets polítics als 28 anys i els andorrans de 2a i 3a generació als 21 anys però després de demostrar la seva integració al país davant un Tribunal d'Assimilació ¹⁸ .
7 de setembre de 1985	Abolició de l'examen d'assimilació i obtenció de drets polítics i majoria d'edat als 18 anys. Accés a la nacionalitat a tots els nascuts a partir de l'1 de gener de 1975 de pares estrangers i que en aquesta data fes més de 15 anys que residien al país.

¹⁴ Durant la guerra civil espanyola i segona guerra mundial Andorra va servir com a salconduit i refugi per a ambdós bàndols

¹⁵ 1a filla i hereva d'una família.

¹⁶ Es concedia la nacionalitat andorrana a l'home estranger que es casava amb una pubilla perquè així un membre de la família podia participar en la política, ja que les dones no podien votar. Fins al 1970 les dones no van poder exercir el seu dret a vot. El sufragi universal masculí no es va aprovar fins a 1933, abans només tenien dret de vot els caps de casa dels focs o cases velles.

¹⁷ Podien adquirir excepcionalment la nacionalitat andorrana si un germà nascut abans d'aquesta data l'havia adquirit.

¹⁸ *Els criteris d'assimilació segons el codi eren el coneixement del país, de les seves institucions i la seva llengua, l'actitud observada habitualment enfront del país i l'interès demostrat pels afers del país.* (Bartomeu, J.; Mas, M.; Morell, A.;1977)

	<p>Problema per als nascuts al país després de l'1 de gener de 1975 de pares estrangers arribats després de 1960.</p>
5 d'octubre de 1995	<p>Primera llei de nacionalitat postconstitucionalista Caràcter més oberturista. Nascuts a Andorra amb un dels pares andorrà. Nascuts a l'estranger amb un dels pares andorrà i nascut a Andorra. Nascuts amb un pare nascut a Andorra amb residència permanent. Nascuts a Andorra de pares estrangers amb 18 anys de residència o quan arribi als 18 anys (nacionalitat provisional fins al moment) Estrangers amb més de 25 anys de residència, renunciant a la seva nacionalitat i provant la seva integració al país¹⁹.</p>
27 de maig de 2004	<p>Reducció de 25 a 20 anys per poder optar a la nacionalitat als residents a partir de la naturalització. Reducció a 10 anys per poder optar a la nacionalitat als infants que han assistit a centres educatius d'Andorra durant l'escolaritat obligatòria.</p>

Font: Taula d'elaboració pròpia a partir de les dades del Butlletí Oficial del Principat d'Andorra (BOPA).

El decret de 1974 i la Llei de 1985 són exemples de legislacions restrictives amb la voluntat de preservar la identitat nacional davant el gran desequilibri demogràfic entre la població andorrana i la població estrangera que conforma la majoria de la població total, però alhora provoca que es mantingui i s'incrementi aquest desequilibri a causa del continu augment de població immigrada i dels seus descendents que no poden nacionalitzar-se. Encara avui dia, l'obligatorietat de renunciar a les nacionalitats d'origen i l'examen de coneixement, provoca que un elevat nombre d'estrangers que tenen la possibilitat de nacionalitzar-se no ho hagin fet.

Malgrat això, els decrets i lleis aprovats durant aquest i el passat segle, presenten una tendència oberturista, que encara que lentament, han anat concedint drets polítics i de nacionalitat cada vegada a una major proporció de la població.

¹⁹ Prova de coneixement de la llengua catalana i les institucions andorranes. Queden exempts qui ha efectuat l'escolarització obligatòria al país i qui acrediti diplomes dels coneixements mencionats.

5. Metodologia

L'anàlisi i comprovació de les hipòtesis s'ha fet a partir de la 7a onada de l'enquesta Mundial de valors d'Andorra (WVS). La mostra consta de 1004 enquestes entre andorrans i residents estrangers de tot el país i va dur-se a terme durant el 3r trimestre de 2018. La recollida de dades va fer-se per rutes aleatòries i per quotes d'edat i nacionalitat. Les enquestes es duïen a terme a les llars dels enquestats amb la presència d'un enquestador.

Les variables que s'utilitzaran a l'anàlisi són les següents:

Nacionalitat: A partir de les dades recollides en la pregunta de nacionalitat, s'ha recodificat per tal d'aconseguir una variable dicotòmica de codis 1=andorrà i 2=estranger.

Intenció de vot: De totes les respostes recollides s'ha treballat només amb els individus que han mencionat un partit. Per tant, s'han exclòs de l'anàlisi els indecisos i els que no han volgut respondre. Recordar que la pregunta de l'enquesta anava dirigida a les eleccions nacionals.

Edat: La variable edat s'ha aconseguit a partir de l'any de naixement. Aquesta és una variable numèrica.

Ideologia: La variable no ha hagut de ser transformada i ha estat recollida en una escala d'1 a 10, on 1 era extrema esquerra i 10 extrema dreta. En aquest cas, també s'han exclòs els individus que no han sabut o no han volgut contestar a la pregunta.

Mitjançant una prova de significació, s'ha demostrat les diferències existents en el comportament electoral a partir de la nacionalitat. A continuació, s'ha procedit a comprovar la relació d'independència de l'edat i la ideologia amb el comportament electoral d'andorrans i residents estrangers de manera separada.

A continuació, s'ha procedit a comprovar mitjançant una regressió logística bivariada el poder predictiu de les variables ideologia, edat i andorrà/estranger sobre el comportament electoral de la població d'Andorra. Posteriorment, s'ha realitzat la mateixa anàlisi de manera separada entre andorrans i no andorrans per comparar les diferències en relació a les variables predictives a l'hora de definir el comportament electoral d'ambdós col·lectius. I per últim, s'han repetit les anàlisis introduint diferents variables de control per depurar i confirmar els models.

Aquests mètodes i processos s'han escollit per l'adequació amb les nostres hipòtesis i les dades disponibles.

L'anàlisi comparativa s'ha fet amb el programa estadístic SPSS.

6. Resultats

6.1. Anàlisi de la variable dependent i comprovació d'H1

Recordem que la nostra primera hipòtesi era que existien diferències significatives entre el comportament electoral dels ciutadans andorrans i els estrangers. Abans de comprovar aquesta primera hipòtesi, analitzarem com està distribuïda aquesta variable. A continuació s'observa la distribució de freqüències per nacionalitat, per andorrans i estrangers, per intenció de vot i el creuament entre els dos col·lectius amb una prova de chi-quadrat.

Taula 4: Nacionalitat dels enquestats

	<i>Freqüències</i>	<i>Percentatges</i>
Andorrana	393	39,1
Espanyola	303	30,2
Francesa	53	5,3
Portuguesa	152	15,1
Altres	103	10,3
Total	1004	100

Font: Taula d'elaboració pròpia a partir de la 7a onada WVS d'Andorra

El 39% dels enquestats és de nacionalitat andorrana, el 30% espanyola, el 15% portuguesa, el 5% francesa i el 10% d'altres països.

Taula 5: Distribució dels enquestats per origen

	<i>Freqüències</i>	<i>Percentatges</i>
Andorrans	393	39,1
Estranger	611	60,9
Total	1004	100

Font: Taula d'elaboració pròpia a partir de la 7a onada WVS d'Andorra

A partir de l'anterior taula, s'ha separat entre població andorrana, és a dir, amb nacionalitat andorrana i per tant dret a vot, i població estrangera amb altres nacionalitats. El percentatge d'andorrans és del 39% (38,97% a la realitat amb les dades de 2017) i d'estrangers del 60,9% (61,03% a la realitat el 2017).

Taula 6: Intenció de vot de tota la població, dels que mencionen un partit polític, i dels que mencionen un partit polític separat per andorrans i estrangers.

	Total enquestats N=1004	Total enquestats que mencionen un partit N=389	Enquestats <u>andorrans</u> que mencionen un partit N=234	Enquestats <u>estrangers</u> que mencionen un partit N=228	Diferència en el percentatge dels estrangers respecte els andorrans
	Percentatge	Percentatge	Percentatge	Percentatge	Percentatge
Partit Socialdemòcrata (PS)	10,2	26,2	28,6	24,0	-4,6%
Partit Liberal (L'A)	9,6	24,7	24,3	25,0	+0,7%
Demòcrates d'Andorra (DA)	8,2	21,1	25,9	16,5	-9,4%
Els Verds d'Andorra	5,9	15,2	11,1	19,0	+7,9%
Podem d'Andorra	2,6	6,7	5,3	8,0	+2,7%
Socialdemocràcia i Progrés (SDP)	2,4	6,2	4,8	7,5	+2,7%
Altres	7,3	-	-	-	-
No votaria	29,8	-	-	-	-
Ns-Nc	24,2	-	-	-	-
Total	100	100	100	100	-

Jhi² Pearson = 11,848

Graus de llibertat = 5

Significació = 0,037

Font: Taula d'elaboració pròpia a partir de la 7a onada WVS d'Andorra

A la taula 6 podem veure la freqüència de la segona de les nostres variables principals. Primer de tot trobem que el 30% diu que no votaria i un 24% no ho sap o no vol contestar. Ara bé, per ordre de percentatges, el 10% diu que votaria al Partit Socialdemòcrata (PS), un altre 10% al Partit Liberal (L'A), un 8% a Demòcrates d'Andorra (DA), un 7% per altres, el 6% pels Verds d'Andorra, el 3% per Podem Andorra i el 2% per Socialdemocràcia i Progrés (SDP).

En la segona columna s'ha tret de l'anàlisi els Ns-nc, els que diuen que no votaran i els que diuen que votarien a una altra opció, entre els quals més del 90% deien que votarien el blanc. Veiem com PS rep el 26% del suport, Partit Liberal el 25%, DA 21%, verds d'Andorra 15%, Podem Andorra 7% i SDP 6%.

En les següents dues columnes s'observa la distribució de la intenció de vot per andorrans i no andorrans. Observem diferències almenys de dos punts percentuals, excepte en el cas del Partit Liberal, en totes les opcions de resposta.

Veiem com les diferències entre andorrans i estrangers en relació al comportament electoral són significatives a partir de la prova del chi-quadrat. Per tant, la primera hipòtesi del nostre estudi queda parcialment acceptada. Hi ha diferències significatives en relació al comportament electoral entre andorrans i estrangers.

6.2. Anàlisi de les variables independents

Una vegada explicada la variable dependent del nostre estudi, passem ara a conèixer les variables independents que ens serviran per comprovar la segona i tercera hipòtesi d'aquest estudi:

H2: L'edat afecta el comportament electoral de la població d'Andorra. Però no té el mateix efecte entre andorrans i estrangers, fet que explicaria les diferències en la intenció de vot.

H3: La ideologia afecta el comportament electoral de la població d'Andorra. Però no té el mateix efecte entre andorrans i estrangers, fet que explicaria les diferències en la intenció de vot.

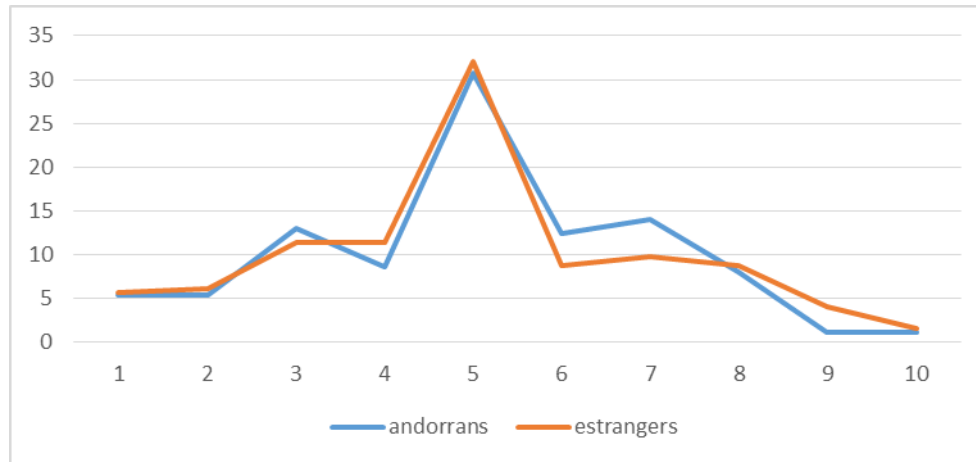
A continuació observem a la taula 7 la ideologia mitjana de tota la població d'Andorra, la comparativa entre la població estrangera i andorrana, i la mateixa comparació amb només els que han mencionat un partit polític.

Taula 7: Mitjana i desviació típica de la ideologia dels enquestats.

	<i>Total enquestats que han donat una nota</i>	<i>Total enquestats <u>andorrans</u> que han donat una nota</i>	<i>Total enquestats <u>estrangers</u> que han donat una nota</i>	<i>Total enquestats <u>andorrans</u> que han donat una nota i han mencionat un partit</i>	<i>Total enquestats <u>estrangers</u> que han donat una nota i han mencionat un partit</i>
	<i>N=913</i>	<i>N=366</i>	<i>N=547</i>	<i>N=189</i>	<i>200</i>
	<i>Total</i>	<i>Total</i>	<i>Total</i>	<i>Total</i>	<i>Total</i>
Mitjana	4,858	5,016	4,751	5,022	5.036
Desviació	1,948	1,953	1,940	1,959	2,095
		Prova t per la igualtat de mitjanes Sig. (bilateral)=0,044		Prova t per la igualtat de mitjanes Sig. (bilateral)=0,944	

Font: Taula d'elaboració pròpia a partir de la 7a onada WVS d'Andorra

Gràfic 7: Distribució de la ideologia dels individus que han mencionat a un partit.

Font: Gràfic d'elaboració pròpia a partir de les dades de la 7a onada WVS d'Andorra

A la primera columna de la taula 7, observem com la mitjana de la ideologia de la població total és de 4,9. Amb una desviació d'1,9. Si ens fixem només en la població andorrana, la mitjana augmenta fins al 5, mentre que la dels estrangers disminueix fins al 4,8. Per tant, podem dir que els andorrans són 2 dècimes més de dretes que els estrangers. En aquest cas, a partir d'una prova t, podem confirmar que existeixen diferències significatives entre ambdós col·lectius. Ara bé, en el cas dels individus que han mencionat un partit, i amb els quals treballarem, observem com la mitjana ideològica dels dos col·lectius és 5. En el gràfic podem observar, a part que la mitjana sigui la mateixa i la prova t no surti significativa, que la distribució dels dos col·lectius és pràcticament igual tant en valors com visualment. Podríem senyalar un major percentatge d'andorrans de centredreta, però poca cosa més.

L'edat és la segona variable explicativa que s'utilitza en el nostre estudi. Per observar millor la distribució s'ha agrupat per franges de 10 anys. Ara bé, les proves de significació que s'han dut a terme a continuació s'han fet amb la variable numèrica, és a dir, sense agrupar, amb tots els valors, de la mateixa manera que a la resta d'operacions.

Taula 8: Edat dels enquestats per franges

	Total enquestats N=1004	Total enquestats de nacionalitat andorrana N=393	Total enquestats de nacionalitat estrangera N=611	Total enquestats de nacionalitat andorrana que mencionen un partit N=189	Total enquestats de nacionalitat estrangera que mencionen un partit N=200
	Percentatges	Percentatges	Percentatges	Percentatges	Percentatges
De 18 a 24 anys	9,1	14,0	5,9	12,2	5,5
De 25 a 34 anys	16,9	17,0	16,9	14,3	12,5
De 35 a 44 anys	20,2	16,0	22,9	14,3	18,0
De 45 a 54 anys	22,1	17,8	24,9	17,5	32,5
De 55 a 64 anys	16,5	16,5	16,5	20,6	19,0
65 o més anys	15,1	18,6	12,9	21,2	12,5
Total	100	100	100	100	100
Mitjana	46,796	46,725	46,841	48,831	48,425
Desviació	16,154	18,074	14,803	17,781	14,533
		Prova t per la igualtat de mitjanes		Prova t per la igualtat de mitjanes	
		Sig. (bilateral)=0,912		Sig. (bilateral)=0,812	

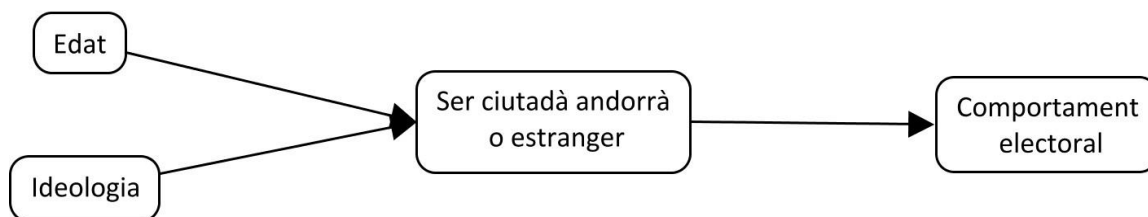
Font: Taula d'elaboració pròpia a partir de la 7a onada WVS d'Andorra

El 9% de la mostra té entre 18 i 24 anys, el 17% entre 25 i 34 anys, el 20% entre 35 i 44 anys, el 22% entre 45 i 54 anys, el 16,5% entre 55 i 64 anys i el 15% 65 o més anys. La mitjana d'edat de la població enquestada és de 46,8 anys amb una desviació típica de 16,2.

A les dues columnes següents podem veure com la mitjana d'edat dels andorrans de la mostra és de 46,7 i la dels estrangers de 46,8. En el cas dels individus que han mencionat un partit, els andorrans tenen una mitjana de 48,8 i els estrangers de 48,4. Com es pot veure a la taula cap dels dos creuaments resulta significatiu, però això resulta lògic, ja que l'enquesta es va fer per quotes d'edat i nacionalitat. Com hem vist en pàgines anteriors, entre la població andorrana i estranger existeixen unes grans diferències. Els andorrans són molt més joves que els estrangers.

6.3. Anàlisi conjunta de les variables independents i la variable dependent

A continuació podem observar els creuaments entre les variables independents (edat i ideologia) i la variable dependent (comportament electoral) separada per andorrans i estrangers. En el següent esquema es pot apreciar el mapa conceptual.

Taula 9: Relacions de l'edat amb la intenció de vot d'andorrans i estrangers

	Freqüències	Total	DA	L'A	PS	Podem	SDP	Verds	ANOVA/ Sign
Edat	Mitjana	48,6	50,6	50,1	49,4	47,8	50,6	41,7	0,250
	Desviació	16,2	17,5	16,7	15,0	15,5	15,6	14,5	
	Total (N)	389	82	96	102	26	24	59	
Edat dels ciutadans andorrans	Mitjana	48,8	49,6	52,2	49,1	48,2	39,1	39,1	0,965
	Desviació	17,8	18,2	18,8	17,0	16,0	14,4	16,5	
	Total (N)	189	49	46	54	10	9	21	
Edat dels ciutadans estrangers	Mitjana	48,4	52,1	48,1	49,8	47,2	52,1	43,1	0,351
	Desviació	14,5	16,7	14,3	12,5	15,0	16,7	13,4	
	Total (N)	200	33	50	48	16	15	38	

Font: Taula d'elaboració pròpia a partir de la 7a onada WVS d'Andorra

A la taula 9 observem el creuament entre la intenció de vot tant d'andorrans com d'estrangers per edat. Abans de començar a analitzar la taula ja observem que a partir de la realització de proves de variància, ni la mostra total ni separatament per andorrans i estrangers resulten significatives, és a dir, que no existeix una relació estadísticament significativa entre l'edat i el comportament electoral a Andorra.

Encara així, podem veure com en el creuament global els partits de dretes (DA i L'A) situen els seus votants sobre els 50 anys. En el cas dels partits d'esquerres trobem a SDP amb una mitjana de 51 anys, el PS amb 49 anys, Podem amb 48 anys i els Verds 42 anys. S'intueix que els partits de dretes poden tenir una mitjana d'edat una mica superior als d'esquerres, però no acaba de ser una diferència prou clara, i això succeeix també de manera separada.

En el cas dels andorrans, els partits de dretes sí que són els que major mitjana tenen, però el PS es troba només a 5 dècimes de DA. En aquest cas tant SDP com els Verds es desmarquen amb una edat mitjana de 39 anys.

Però en el cas dels no andorrans, aquestes mínimes diferències acaben per esborrar-se del tot. Trobem a DA com a partit amb major mitjana d'edat, però a continuació apareix SDP i PS, partits d'esquerres, abans que L'A.

A la taula 10 podem veure la mateixa anàlisi aquesta vegada amb la nostra segona variable independent, la ideologia. Recordem que aquesta ha estat recollida en una escala d'1 a 10, on 1 seria extrema esquerra i 10 extrema dreta.

Taula 10: Relacions de la ideologia amb la intenció de vot d'andorrans i estrangers

	Freqüències	Total	DA	L'A	PS	Podem	SDP	Verds	ANOVA/ Sign
Ideologia	Mitjana	5,0	5,9	6,1	4,2	3,6	4,2	4,5	0,000
	Desviació	2,0	1,8	1,6	1,9	2,1	1,8	1,8	
	Total (N)	389	82	96	102	26	24	59	
Ideologia dels ciutadans andorrans	Mitjana	5,0	5,9	5,9	4,1	3,5	3,8	4,7	0,000
	Desviació	2,0	1,5	1,6	2,0	2,1	1,6	1,7	
	Total (N)	189	49	46	54	10	9	21	
Ideologia dels ciutadans estrangers	Mitjana	5,0	5,9	6,3	4,3	3,7	4,5	4,5	0,000
	Desviació	2,1	2,2	1,6	1,8	2,1	2,0	1,9	
	Total (N)	200	33	50	48	16	15	38	

Font: Taula d'elaboració pròpia a partir de la 7a onada WVS d'Andorra

En primer lloc cal fixar-se en el nivell de significació de les proves de variància tant en la mostra total com en la separada entre andorrans i estrangers. En aquest cas els valors estan per sota del 0,05 i per tant existeix relació estadística entre la ideologia i el comportament electoral. Per tant, encara no rebutgem la nostra tercera hipòtesi "la ideologia afecta el comportament electoral de la població andorrana".

A mode descriptiu, podem veure que de manera conjunta, els partits de dretes tenen un electorat més de dretes, i els d'esquerres més d'esquerres. En aquest cas, i a diferència de l'edat, les distàncies entre un grup de partits i l'altre queda molt més marcat.

En el cas dels dos col·lectius, andorrans i estrangers, segueixen el mateix patró que en el creuament general però podem extreure alguna diferència. En el cas dels andorrans, podem veure com quasi tots els partits reben una mitjana ideològica menor que en el col·lectiu d'estrangers, és a dir, més d'esquerres. SDP té una mitjana de 7 dècimes menys, L'A de 4 dècimes menys i PS i Podem de 2 dècimes menys. DA rep la mateixa mitjana en ambdós col·lectius i els Verds reben 2 dècimes més en el cas dels andorrans.

A més de la corroboració d'una relació estadísticament significativa entre ambdues variables, a partir dels resultats podem deduir una relació una mica diferent en un grup i en l'altre.

6.4. Anàlisi de regressió

En aquest apartat observarem un seguit de regressions logístiques binàries. Aquesta tècnica estadística té com a objectiu comprovar hipòtesis o relacions causals quan la nostra variable dependent és una variable binària, és a dir, que només té dues categories de resposta.

Fins ara hem analitzat si existien relacions d'alguna mena entre les variables del model a partir de taules de contingència i proves de significació, però gràcies a les regressions podem anar un pas més enllà i provar relacions de causalitat entre les nostres variables independents i la nostra dependent. En altres paraules, amb una anàlisi de regressions el que sabrem és si les nostres variables independents són capaces de predir el fenomen que estudiem.

A continuació, podrem observar una anàlisi de regressió conjunta, on veurem si podem acceptar o no finalment la nostra primera hipòtesi i el poder explicatiu de les nostres variables independents sobre el comportament electoral. Seguidament, es presentaran dos models regressius idèntics per observar les diferències entre andorrans i estrangers.

A causa de les poques dades recollides sobretot en els partits menys votats, com a variable dependent s'utilitzarà la intenció de vot en forma binària. Això ens permetrà dur a terme una regressió logística binària. Aquesta variable serà la següent.

Variable binària intenció de vot (VD)

Codi 1: Té la intenció de votar al partit del govern actual (Demòcrates per Andorra)

Codi 0: Absència de codi 1, és a dir, té intenció de votar per qualsevol altre partit.

S'ha descartat realitzar l'anàlisi amb regressions logístiques multinomials per tenir una mostra insuficient, ja que no és possible fer una anàlisi per a cadascun dels partits i obtenir resultats robustos, i menys quan es separen les mostres entre andorrans i estrangers. Això el que implica és que passem de fer una anàlisi amb una variable dependent de diverses categories de resposta a només 2, perdent certa informació però simplificant alhora l'anàlisi, permeten obtenir resultats molt més fiables i sòlids.

En el primer model regressiu les variables introduïdes són les següents:

Taula 11: Variables del primer model regressiu

<i>Variable</i>	<i>Tipus</i>	<i>Codis</i>
Intenció de vot	Variable dependent	1=Vota al partit governant 0=Vota a l'oposició
Nacionalitat	Variable independent	1=Andorrà 0=Estranger
Edat	Variable independent	Escalar de 18 a 90
Ideologia	Variable independent	Escalar d'1 a 10

Font: Taula d'elaboració pròpia

Introduint la variable de nacionalitat en aquest cas podem finalment acceptar o no la nostra primera hipòtesi.

Taula 12: Resum del model de regressió obtingut per a explicar el comportament electoral de tota la població d'Andorra

<i>Variables</i>	<i>B</i>	<i>Sig.</i>	<i>Exp (B)</i>	<i>R² de Cox i Snell</i>	<i>R² de Nagelkerke</i>	<i>N</i>
Ideologia	.290	,000	1,336			
Edat	,005	,529	1,005	0,066	0,102	378
Andorrà/Estranger	,616	,020	1,851			
Constant	-3,440	,000	,032			

Font: Taula d'elaboració pròpia a partir dels resultats extrets de l'SPSS

Podem observar com tant la nacionalitat com la ideologia resulten significatives en el model.

En el cas de la nacionalitat, a partir del coeficient del model de regressió logística binària, (B), podem veure com el fet de ser andorrà fa que es voti més al partit del govern. A més, a partir de l'exponent (B), podem saber que un andorrà té 1,8 vegades més probabilitats de votar al partit del govern que un estranger.

En el cas de la ideologia, observem que com més de dretes es defineix un individu, més probable és que voti al partit del govern. De fet, els votants de dretes tenen 1,3 vegades més probabilitats que els d'esquerres de votar a aquest partit.

Aquests resultats fan que finalment puguem acceptar la nostra primera hipòtesi i assegurar que els andorrans i els estrangers voten de manera significativament diferent, és a dir, que el fet de ser andorrà o estranger és suficient per votar diferent.

En segon lloc, també podem acceptar la primera premissa de la nostra tercera hipòtesis on volíem comprovar si la ideologia era una variable que afectava el comportament electoral.

Per altra banda, la nostra segona hipòtesis, on presentàvem la idea que l'edat afectava el comportament electoral, no podem acceptar-la de moment, ja que no resulta significativa en el model general, queda encara esbrinar si de manera separada entre andorrans i estrangers sí que resulta explicativa.

A continuació, es presenten els resultats de la comparació dels models regressius dels andorrans i els estrangers, on s'analitza la influència o el poder predictiu de les nostres variables independents, edat i ideologia, per tal de poder comprovar finalment les nostres segona i tercera hipòtesi.

Taula 13: Resum del model de regressió obtingut per a explicar el comportament electoral de la població andorrana i estrangera

<i>Variables</i>	<i>Andorrans</i>			<i>Estrangers</i>		
	<i>B</i>	<i>Sig.</i>	<i>Exp (B)</i>	<i>B</i>	<i>Sig.</i>	<i>Exp (B)</i>
Ideologia	,348	,000	1,416	,221	,024	1,247
Edat	,001	,949	1,001	,014	,297	1,014
Constant	-2,931	,000	,053	-3,509	,000	,030

Font: Taula d'elaboració pròpia a partir dels resultats extrets de l'SPSS

En ambdós casos observem com la variable ideologia torna a ser significativa, mentre que l'edat, de manera contrària, torna a no ser-ho.

Respecte a la ideologia, veiem en ambos casos com la relació amb el vot és positiva, és a dir, que els individus de dretes són els que més voten al partit del govern tant en un model com en l'altre. Ara bé, en el cas dels andorrans la probabilitat de votar al partit governant sent de dretes és d'1,4 vegades, mentre que en el cas dels estrangers és d'1,2. Això vol dir que la ideologia té un poder predictiu superior en el cas dels andorrans que dels estrangers, i per tant, aquests resultats ens porten a acceptar definitivament la nostra tercera hipòtesi. És a dir, que la ideologia és una variable explicativa del comportament electoral, però no amb la mateixa intensitat en andorrans i estrangers, fet que explicaria en part les diferències en el comportament electoral abans demostrats per nacionalitat.

En el cas de l'edat, aquesta no resulta significativa ni en el model general ni per nacionalitats, i de fet, el seu poder predictiu és quasi inexistent. Això vol dir que no resulta una variable suficientment explicativa com per predir el comportament electoral de la població d'Andorra tant en el seu conjunt com de manera separada entre andorrans i estrangers. Per tant, rebutgem finalment la nostra segona hipòtesi.

6.5. Anàlisi de regressió amb variables de control

Per a comprovar que altres factors no estiguin afectant la relació entre les nostres variables predictores i la variable dependent, és a dir, que el poder explicatiu de les primeres no ve donat per una altra variable sociodemogràfica, inclourem un seguit de variables a mode de control.

Imaginem per exemple que el fet de tenir un nivell d'ingressos alt fa que els individus votin d'una certa manera, i que els andorrans tenen en general un major nivell d'ingressos que els estrangers. En aquest cas, el nivell d'ingressos és el que estaria explicant les diferències en la intenció de vot i no la nacionalitat dels individus. A continuació es presenten les variables emprades:

Taula 14: Variables de control

Variable	Tipus	Codis
Sexe	Binària	1=Dona 0=Home
Nivell d'estudis	Ordinal (Tractada com escalar)	0=Educació preescolar 1=Educació primària o primer cicle 2=Primer cicle de secundària 3=Segon cicle de secundària 4=Post-secundària no terciària 5=Educació terciària 6=Grau o equivalent 7=Màster o equivalent 8=Doctorat o equivalent
Nivell d'ingressos familiars al mes	Ordinal (Tractada com escalar)	1- De 0 a 500 euros 2- De 501 a 1000 euros 3- De 1001 a 1301 euros 4- De 1301 a 1600 euros 5- De 1601 a 2000 euros 6- De 2001 a 3000 euros 7- De 3001 a 4000 euros 8- De 4001 a 6000 euros 9- De 6001 a 8000 euros 10- Més de 8001 euros
Religió	Binària	0=No pertany a cap religió 1=Pertany a alguna religió

Font: Taula d'elaboració pròpia

Però abans, per tal de depurar totalment possibles relacions, analitzarem si el fet de ser andorrà o estranger influeix sobre la ideologia. Òbviament la relació no pot ser a la inversa.

Taula 15: Resum del model de regressió obtingut per a explicar la ideologia de la població d'Andorra

Variables	B	Sig.	Beta	t	R ²	N
Andorrà/estranger	-0,015	0,944	-0,004	-0,070	0,000	377
Constant	5,036	,000		34,475		

Font: Taula d'elaboració pròpia a partir dels resultats extrets de l'SPSS

Com es pot veure, la relació entre nacionalitat i ideologia és inexistent. No només la relació no és significativa, sinó que el R^2 és de 0,000. Això vol dir que la variable binària andorrà/estranger explica el 0% de la variància de la ideologia de la població andorrana.

Ara bé, com aquestes dues variables no s'influeixen entre elles, podem continuar amb l'anàlisi amb les variables de control.

Taula 16: Resum del model de regressió obtingut per a explicar el vot de la població d'Andorra amb variables de control

	Variables	B	Sig.	Exp (B)	R^2 de Cox i Snell	R^2 de Nagelkerke	N
Primer model inicial	Ideologia	,290	,000	1,336	,066	,102	378
	Edat	,005	,529	1,005			
	Andorrà/Estranger	,616	,020	1,851			
	Constant	-3,440	,000	,032			
Segon model amb variables de control	Ideologia	,312	,000	1,366	,089	,140	334
	Edat	,006	,500	1,006			
	Andorrà/Estranger	,648	,032	1,912			
	Sexe	-,366	,220	,693			
	Nivell d'estudis	-,058	,478	,943			
	Nivell d'ingressos	,133	,125	1,143			
	Religió	-,098	,776	,906			
Constant	-3,999	,000	,018				

Font: Taula d'elaboració pròpia a partir dels resultats extrets de l'SPSS

Primer de tot hem de destacar la pèrdua de 44 casos, ja que el fet d'introduir noves variables al model provoca que només es treballi amb els individus que han contestat a totes les preguntes.

I en segon lloc, veiem com les R^2 del nou model augmenten però cap de les variables noves resulta significativa. Però el que més ens interessa d'aquest resultat, és per un costat que tant la ideologia com la nacionalitat no varien quasi, de fet, segueixen sent significatives i els *Odds ratios* augmenten unes centèsimes. És a dir, que el fet d'introduir variables de control provoca que s'influi una mica el poder predictiu d'aquestes variables inicials, però no veiem anul·lat el seu poder predictiu. I per altra banda que l'edat també es manté i segueix sense ser significativa. Per tant mantenim les conclusions arribades amb les anàlisis anteriors sobre les hipòtesis.

A continuació s'ha dut a terme la mateixa anàlisi en els dos models per separat.

Taula 17: Resum del model de regressió obtingut per a explicar el comportament electoral de la població andorrana i estrangera amb variables de control

	Variables	Andorrans			Estrangers		
		B	Sig.	Exp (B)	B	Sig.	Exp (B)
Primer model inicial	Ideologia	,348	,000	1,416	,221	,024	1,247
	Edat	,001	,949	1,001	,014	,297	1,014
	Constant	-2,931	,000	,053	-3,509	,000	,030
Segon model amb variables de control	Ideologia	,375	,001	1,455	,233	,050	1,263
	Edat	,001	,908	1,001	,012	,473	1,012
	Sexe	-,636	,118	,530	-,035	,940	,966
	Nivell d'estudis	-,107	,345	,898	-,021	,866	,979
	Nivell d'ingressos	,091	,389	1,095	,206	,190	1,229
	Religió	-,004	,992	,996	-,286	,606	,751
	Constant	-2,963	,016	,052	-4,403	,001	,012

Font: Taula d'elaboració pròpia a partir dels resultats extrets de l'SPSS

En els dos models amb variables de control, observem que succeeix el mateix que a la taula 16. En primer lloc que cap de les variables de control introduïdes resulta significativa. En segon lloc, que la variable ideologia segueix sent significativa en ambdós casos i de nou els *Odds Ratios* augmenten lleugerament, però en cap dels dos casos disminueix provant d'aquesta manera la no distorsió de la relació entre la ideologia i el comportament electoral per cap de les variables de control. En tercer lloc, es mantenen les diferències dels *Odds Ratios* entre els dos col·lectius, sent superior en el cas dels andorrans. I en darrer lloc, que la variable edat segueix sense resultar significativa ni tenir poder predictiu en ambdós models.

De nou, es tornen a corroborar les conclusions arribades fins ara.

7. Discussió

Una de les principals intencions del present treball era aportar informació sobre un gran bloc de població que sovint no és objecte d'estudi quan es tracta el fenomen del comportament electoral, la població estrangera, poc tractat a la literatura fins ara. Aquest treball és un intent d'acostar la ciència política a la població que tradicionalment es troba tancades les portes de les institucions polítiques. I d'aquesta manera, visibilitzar la necessitat de tenir en compte les seves necessitats i preferències a l'hora de legislar i governar.

Com s'ha vist, la literatura que tracta el comportament electoral de la població estrangera se centra en individus amb dret a vot, ja sigui per la seva condició de comunitaris o per tenir drets especials de vot. En el present treball s'ha presentat un exercici comparatiu entre la població amb dret a vot i tota la població estrangera d'un país, exercici inexistent fins ara a la literatura. S'ha demostrat l'existència de diferències significatives a l'hora de decidir el vot, i a més, s'aporta una explicació que ajuda a entendre part d'aquesta diferència.

Per tant, gràcies a aquest estudi de cas s'aporta informació a un buit en la literatura en relació al comportament electoral dels individus sense dret a vot i de la comparació amb els que sí que el gaudeixen. Encara així, aquesta aportació es presenta des d'una perspectiva modesta degut tant a les limitacions del cas d'estudi com de les conclusions arribades en aquest treball.

A nivell andorrà es demostra la rellevància pràctica d'aquest estudi. Per una banda, s'ha aportat informació nova, que fins ara no existia, sobre una gran part de la població en relació a la seva intenció de vot. I per altra banda, s'ha provat que la població estrangera, que representa el 61% de la població total adulta, votaria diferent dels que tenen dret a vot, i que per tant, més de la meitat de la població adulta no veu reflectides ni representades les seves preferències a les institucions polítiques, amb tots els problemes socials que això pot comportar.

Ara bé, aquest treball pateix certes limitacions. Sí que és cert que l'univers estudiat és la població d'un Estat sencer però tant les dimensions com la població són molt reduïdes, fet que limita la varietat d'opinions i preferències per una banda com d'opcions polítiques per l'altra. A més, també és cert que més de la meitat del cens de la població major de 18 anys és estrangera, però hem de tenir en compte que d'aquests el 82% són de nacionalitat espanyola sobretot, portuguesa i francesa, és a dir, immigrants de països fronterers o molt propers a Andorra que comparteixen gran part de la cultura i els costums. Per tant, cal dir que no és evident que es poguessin extrapolar els resultats d'aquest treball a altres regions o països on la diversitat cultural de la població immigrada fos molt més diversa. I un altre problema a l'hora de dur a terme aquesta investigació ha sigut el reduït nombre d'enquestes recollides amb resposta. En el cas dels andorrans han sigut 189 i en el dels estrangers 200. Això ha provocat, per exemple, que s'hi hagi hagut de binaritzar la variable dependent.

Com a millores o noves línies d'investigació, per una banda podria ser possible un seguiment en el temps d'aquesta població estrangera per veure si els resultats d'aquest estudi són simplement una fotografia d'una situació inestable i/o canviant. També es podria aprofundir buscant altres factors explicatius d'aquesta diferència en el comportament electoral, analitzant per separat les tres grans nacionalitats que conformen el col·lectiu estranger o centrant l'anàlisi en la participació i l'abstenció electoral. O entre d'altres, es podria investigar el motiu pel qual la nacionalitat o l'edat no semblen tenir cap relació amb la ideologia a Andorra,

fenòmens àmpliament treballats a la literatura acadèmica i que semblen estar prou demostrats.

8. Conclusions

A l'inici d'aquest treball es presentaven dues grans problemàtiques: l'elevat percentatge de població estrangera a Andorra i la falta total d'estudis acadèmics tant a nivell nacional per conèixer aquest col·lectiu en concret políticament, com a nivell mundial per una banda, i un possible problema de representativitat política si es demostrava una diferència substancial de preferències entre ambdós col·lectius, andorrans i no andorrans.

A partir de les dades de la setena onada de l'Enquesta Mundial de Valors d'Andorra, s'ha demostrat l'existència de diferències significatives entre la intenció de vot dels andorrans i la dels estrangers. Per tant, si traduïm aquests resultats a la realitat, obtenim que el 61% de la població d'Andorra que no té dret a vot no veu reflectides les seves preferències polítiques. I encara que en aquest treball no s'ha calculat la magnitud de la diferència, queda palès que de poder votar aquest col·lectiu, els resultats electorals serien significativament diferents. Les diferències més evidents estan en el partit governant en primer lloc, Demòcrates per Andorra, que té un 25,9% d'intenció de vot en els andorrans i un 16,5% en els estrangers. En segon lloc el Partit Socialista, que passa de tenir un suport del 28,6% entre els andorrans a un 24% entre els estrangers. I per últim els Verds, que d'un 11,1% de suport entre els andorrans creix fins al 19% entre els residents estrangers.

Mitjançant anàlisis de regressió, s'ha volgut trobar alguna variable que expliqués per una banda la intenció de vot, i a la vegada, la diferència entre ambdós grups. Així, s'han presentat la ideologia i l'edat com a possibles factors explicatius, resultant la primera significativa però no la segona al model. A més, la ideologia torna a ser l'única variable explicativa quan analitzem els models separats d'andorrans i estrangers, descobrint una diferència en els *Odds ratios* de 2 dècimes més en els andorrans, que explicaria part de la diferència en la intenció de vot d'ambdós col·lectius. A més, a mode de comprovació, en tots els models s'han introduït les següents variables de control: sexe, nivell d'estudis, nivell d'ingressos i religió. En cap d'ells s'han modificat els resultats substancialment com per a anul·lar o modificar els resultats obtinguts amb anterioritat.

Així, podem afirmar que a Andorra, la població estrangera no comparteix les mateixes preferències polítiques que els andorrans, i com que la ideologia té un poder predictiu diferent a cada grup, és un factor que explica part de la diferència.

9. Bibliografia

- ANDUIZA, E., & BOSCH, A. (2004). *Comportamiento político y electoral*. Barcelona: Ariel.
- AJA, E., & MOYA, D. (2008). El derecho de sufragio de los extranjeros residentes. *La inmigración en la encrucijada (Anuario de la Inmigración en España, Edición 2008)*. Barcelona: CIDOB, 64-81.
- AUBARELL, G., ZAPATA-BARRERO, R., & ARAGALL, X. (2009). New directions of national immigration policies: the development of the external dimension and its relationship with the Euro-Mediterranean Process. *Euromesco Papers*, 79.
- BATALLA, P., CASALS, M., & MICÓ, J. R. (2004). *La immigració a Andorra*. Lleida: Pagès Editors
- BATALLA, J., CASALS, M., MICÓ, J. R., IGLESIAS, M., (2009). *Andorra a l'enquesta mundial de valors*. Lleida: Pagès Editors.
- BARTELS, L. M. (2010). The study of electoral behavior. *The Oxford handbook of American elections and political behavior*, 239-261.
- DE LUCAS MARTÍN, F. J. (2004). Ciudadanía: la jaula de hierro para la integración de los inmigrantes. *Inmigración y procesos de cambio: Europa y el Mediterráneo en el contexto global*, 215-236.
- DOWNS, A. (1957). An economic theory of political action in a democracy. *Journal of political economy*, 65(2), 135-150.
- EMMERICH, G., & TORRES, X. P. (2011). Sufragio transnacional. Experiencias latinoamericanas de voto desde el exterior y voto de los extranjeros. *La transnacionalización. Enfoques teóricos y empíricos*. UAM–Miguel Ángel Porrúa, México.
- FRANCO-GUILLÉN, N. (2015). Quin poble? Immigració i procés sobiranista a Catalunya. *Eines per a l'esquerra nacional*, (22), 80-89.
- GROENENDIJK, C. A., VAN HEELSUM, A., MICHON, L., & TILLIE, J. Political Participation in the Netherlands. *The recognition of the right of non-European union Citizens to suffrage in local elections in Europe*. Barcelona: Institute of Law.
- JACOBS, D., MARTINIELLO, M., & REA, A. (2002). Cambios en la participación política de los inmigrantes en la región de Bruselas capital elecciones de octubre de 2002. *Migraciones. Publicación del Instituto Universitario de Estudios sobre Migraciones*, (11), 113-139.
- LAGO, M. M. (2005). Los derechos políticos de los inmigrantes. *La condición inmigrante: exploraciones e investigaciones desde la región de Murcia*, 125-140.
- MALAPIRA, D. M., & FERRER, A. V. (Eds.). (2010). Sufragio y participación política de los extranjeros extracomunitarios en Europa.
- MAURO, M. R. (2007). Immigrati e cittadinanza: alcune riflessioni alla luce del diritto internazionale. *La Comunità Internazionale*, 351-375.
- MORALES, L. M. T., RODRÍGUEZ, E., SAN MARTÍN, J., & ANDUIZA PEREA, E. (2010). La participación política de los inmigrantes en Barcelona y Madrid: comportamiento electoral y acción política. *Sufragio y participación política de los extranjeros extracomunitarios en Europa*, 531-557.
- MUÑOZ, R. D. (2011). Fuerza y efecto potenciales del voto de los inmigrantes. Elecciones municipales españolas de mayo de 2007. *Revista de estudios políticos*, (152), 115-141.
- NAVARRO, C. (2017). Panorama comparado del voto extranjero en América Latina. *Elecciones*, 16(17), 169-193.

- ØSTERGAARD-NIELSEN, E. (2010). La participación y los derechos políticos de los inmigrantes en Dinamarca. *Sufragio y participación política de los extranjeros extracomunitarios en Europa*, 81-108.
- RATH, J. (1988). Political action of immigrants in the Netherlands: Class or ethnicity?. *European Journal of Political Research*, 16(6), 623-644.
- ROIG, F. J. A. (2000). Las definiciones del Estado de Derecho y los derechos fundamentales. *Sistema: Revista de ciencias sociales*, (158), 91-114.
- SANCHO, A. G. C., & NAVARRO, P. A. (2009). El derecho de voto de los extranjeros en España en perspectiva europea. *Documentos CIDOB. Migraciones*, (19), 1.
- SOLANES CORELLA, Á. (2008). La participación política de las personas inmigrantes: cuestiones para el debate.
- TOGEBY, L., ANDERSEN, J. G., CHRISTIANSEN, P. M., JØRGENSEN, T. B., & VALLGÅRDA, S. (2003). Magt og demokrati i Danmark. *Hovedresultater fra Magtudredningen*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- VAN DER BRUG, W., FENNEMA, M., & TILLIE, J. (2000). Anti-immigrant parties in Europe: Ideological or protest vote?. *European Journal of Political Research*, 37(1), 77-102.

